

Enkele bijzondere waarnemingen in Friesland in 2012 Siep Sinnema

Gestreepte pijlstaart (*Hyles livornica*)

Een van de meest opvallende waarnemingen van dit jaar in Friesland was de vondst van de Gestreepte pijlstaart (*Hyles livornica*) op 23 mei 2012 in Bakhuizen door Elly van der Wal. Zij meldde deze waarneming eerst bij Sjoerd Bakker en op zijn advies daarna ook bij de vlinderwerkgroep Friesland.

De gestreepte pijlstaart is een zeer zeldzame trekvlinder. Het is een vlinder uit Azië en Afrika en wordt als trekvlinder in Europa regelmatig waargenomen langs de kust van de Middellandse Zee. Er zijn maar weinig waarnemingen bekend uit Nederland. Volgens Lempke (*De vlinders in Friesland*, 1985) is de Gestreepte pijlstaart slechts eenmaal gezien in Friesland en wel door M.Camping op 20 augustus 1952 in Leeuwarden.

Van Willem Ellis kreeg ik een overzicht uit de Noctua-database van alle waarnemingen van de laatste tien jaar.

Daaruit blijkt dat er sinds 2002 slechts 11 exemplaren in Nederland zijn waargenomen.

Ggestreepte pijlstaart
(*Hyles livornica*)
Foto: Elly vd Wal

27-5-2002	imago	1	Kortgene
18-6-2002	imago	1	Groot Abeele (Zld.)
29-8-2002	imago	1	Muiderberg
12-9-2002	imago	1	Apeldoorn
18-8-2003	imago	1	Burgh
20-8-2006	imago	1	Twello
17-6-2009	rups	1	Rhoon
12-6-2010	imago	1	Ospel (Lbg)
5-7-2011	imago	1	Holwerd, Rijksterpolder
8-7-2011	imago	1	Egmond aan Zee
15-9-2011	imago	1	Gorredijk

De Gestreepte pijlstaart in Bakhuizen was dus een zeer bijzondere waarneming. Overigens speelde de Gestreepte pijlstaart dit jaar voor ons een opvallende rol: toen we begin juni in Zuid-Frankrijk op vakantie waren (en daar uiteraard ook de vlinderlamp gingen opzetten) kregen we zowel in de omgeving van Nîmes als in de buurt van Nice een aantal Gestreepte pijlstaarten op het laken. En nog opvallender: op 29 juni hadden we, samen met Johan Schipperen, de lamp opgesteld op een eilandje in de Biesbosch (vlakbij Geertruidenberg) en ook daar werden we verrast door de komst van een Gestreepte pijlstaart. Kennelijk had deze soort dit jaar de neiging naar het noorden te trekken, want op de Engelse site voor trekvlinders (www.atropos.info) wordt gemeld, dat het een goed jaar was voor *Hyles livornica*; in de eerste week van juli werden in Zuid-Engeland maar liefst 5 exemplaren gemeld.

Karmozijnrood weeskind (*Catocala sponsa*)

Zowel op 19 augustus als op 22 augustus 2012 werden we in Hemrik verrast door *Catocala sponsa* toen we in onze tuin bezig waren met smeren. Deze grote uil wordt de laatste jaren in het noorden van ons land vaker gezien. Wij hadden hem voor het eerst op 25 juli 2008 hier in Hemrik. In de Flinterwille van oktober 2009 wordt met foto's het verschil getoond tussen het Rode weeskind (*Catocala nupta*) en het karmozijnrood weeskind. *Catocala sponsa* werd vroeger niet gezien in Friesland, volgens Lempke (De vlinders in Friesland, 1985) is er slechts één exemplaar bekend, verzameld door Alberda, waarbij op het etiket alleen "Friesland" wordt vermeld. Dit exemplaar moet ergens in het midden van de 19e eeuw verzameld zijn.

In de Noctua-database is ook te zien, dat deze vlinder het de laatste jaren in Noord-Nederland vaker wordt gezien: in 2008 werden in Friesland, Groningen en Drenthe 8 exemplaren waargenomen, in 2009 waren dat er 14, in 2010 werd 1 exemplaar gezien en in 2011 zijn 8 exemplaren waargenomen.

Bleke grasworteluil (*Apamea lithoxylea*)

Op 30 juni 2012 had Kees Smit in Dokkum een Bleke grasworteluil bij de lamp. Deze uil wordt in het zuiden van ons land algemeen waargenomen, maar naar het noorden komt hij minder voor en in Friesland wordt hij zelden gezien.

Bleke grasworteluil (*Apamea lithoxylea*)

Foto: Kees Smit

In Lempke (De vlinders in Friesland, 1985) worden slechts 5 waarnemingen vermeld (Terschelling, Leeuwarden, Oldeberkoop, Nijetrijne en Rijsterbos). Uit de Noctua-database blijkt dat er de laatste 5 jaar 7 exemplaren zijn gezien in Friesland:

1 mei 2009	rups	1	Ureterp
23 juli 2009	imago	1	Terschelling
27 juli 2010	imago	1	Appelscha
26 april 2011	rups	1	Leeuwarden
28 juni 2011	imago	1	Dokkum
28 juni 2012	imago	2	Leeuwarder Bos
5 juli 2012	imago	1	Allardsoog

Eerste resultaten inventarisatie Noardlike Fryske Wâlden – Gerrit Tuinstra
Pasiphila chloerata sleedorndwergspanner – nieuw voor Friesland

In de Flinterwille van het afgelopen voorjaar schreef ik een stukje over de Noardlike Fryske Wâlden. En op de voorjaarsbijeenkomst van onze werkgroep heb ik een presentatie gehouden over het gebied en het biodiversiteitsproject dat dit jaar uitgevoerd wordt door Altenburg & Wymenga en Landschapsbeheer Friesland, in samenwerking met De Noardlike Fryske Wâlden (de koepel van agrarische natuurverenigingen). In het project wordt gekeken naar de biodiversiteit, door inventarisaties uit te voeren op het gebied van flora en fauna. Er wordt gekeken naar broedvogels, vleermuizen, vegetatie en verschillende groepen insecten. Zelf ben ik bezig met het inventariseren van de nachtvlinders in het gebied. Hoewel het seizoen nog niet ten einde is, wil ik hier al iets vertellen over de eerste resultaten. Daarbij zal ik vooral in gaan op de waargenomen soorten macro-nachtvlinders. Aan de micro's wordt nog gewerkt, d.w.z. het determineren van verzameld materiaal. Een goede aanvulling op de waarnemingen van micro's op licht, betreft de vondsten van mijnen, tijdens de excursie afgelopen 6 oktober. Maar hierover meer in een apart artikeltje in deze Flinterwille. Ook voor de macro's geldt dat de lijst nog niet helemaal compleet is. Althans, ik hoop nog een aantal keer het veld in te gaan om de lijst nog aan te vullen met soorten die nu en nog later in het jaar vliegen.

In het project wordt dus niet alleen naar nachtvlinders gekeken, maar ook andere insectengroepen, zoals loopkevers, zweefvliegen en bijen, maar ook sluipwespen. Al vroeg in het voorjaar ving ik een klein sluipwespje, van een wilgenkatje. Na determinatie door Hilco Meijer bleek het te gaan om een soort die nog niet eerder in Nederland waargenomen was (*Allophroides boops*). Een nieuwe soort binnen de nachtvlinders was niet te verwachten, maar toch zijn er ook binnen deze groep bijzonderheden waargenomen, waaronder een nieuwe soort spanner voor Friesland.